

DOIK-053-2/17/JTB

Warszawa, 23.05.2017 r.

Stanowienie Pana

W związku z Pana petycją z dnia 19 lutego 2017 r. przekazaną do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przez Ministerstwo Sprawiedliwości pismem z dnia 1 marca 2017 r. (sygn. DL-I-0513-4/17), która dotyczy zmiany przepisów prawa w zakresie umów zawieranych na odległość oraz właściwości sądu w sporach pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, uprzejmie informuję, co następuje.

Analiza postulatów zawartych w pkt 1-3 przekazanej petycji wskazuje, iż dotyczą one kwestii związanych z umowami zawieranymi na odległość, które uregulowane są przepisami ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 683 - dalej „u.p.k.”), stanowiącej transpozycję dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów. Dyrektywa w sprawie praw konsumentów ma charakter harmonizacji zupełnej, co oznacza, że państwa członkowskie nie mogą utrzymywać ani wprowadzać do swojego systemu prawa przepisów odbiegających od rozwiązań, które zostały przyjęte w tej dyrektywie, w tym również przepisów surowszych lub łagodniejszych w celu zapewnienia innego poziomu ochrony konsumentów (art. 4 dyrektywy w sprawie praw konsumentów). W praktyce oznacza to, iż państwa członkowskie implementując przepisy dyrektywy do krajowego porządku prawnego muszą zachować poziom ochrony konsumentów identyczny jak w dyrektywie. Wprowadzając inne rozwiązania, niż określone w dyrektywie, mogą narazić się na zarzut jej nieprawidłowej implementacji. Przedmiotowa zasada maksymalnej harmonizacji znajduje oparcie nie tylko w przepisach dyrektywy, lecz także w licznych i ugruntowanym orzecznictwie TSUE (por. wyrok z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawach połączonych C-261/07 i C-299/07 VTB-VAB i Galatea; wyrok z dnia 14 stycznia 2010 r., ws. C-304/08 Plus Warenhandels-gesellschaft mbH; wyrok z dnia 10 lipca 2014 r. ws. C-421/12 Komisja Europejska v. Królestwo Belgii; wyrok z dnia 16 grudnia 2008 r. ws. C-205/07 Gysbrechts i Santurel Inter; wyrok z dnia 9 listopada 2010 r. ws. C-540/08 Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag).

Odnosząc się do samych regulacji u.p.k. dotyczących umów zawieranych na odległość, które implementują do polskiego porządku prawnego dyrektywę w sprawie praw konsumentów, należy wskazać, iż art. 12 u.p.k. zawiera wyliczenie informacji przedkontraktowych jakie przedsiębiorca ma obowiązek przekazać konsumentowi przed zawarciem umowy. Informacje te powinny zostać przekazane w sposób jasny i zrozumiały. Ponadto zgodnie z art. 20 ust. 1 u.p.k. w przypadku, gdy przedsiębiorca kontaktuje się z konsumentem przez telefon w celu zawarcia umowy na odległość ma obowiązek na początku rozmowy poinformować konsumenta jaki jest cel tej rozmowy. Musi też podać dane identyfikujące go oraz dane identyfikujące osobę, w imieniu której telefonuje. Jeżeli przedsiębiorca proponuje konsumentowi zawarcie umowy przez telefon, ma on obowiązek potwierdzić treść proponowanej umowy utrwaloną na papierze lub innym trwałym nośniku. Oświadczenie konsumenta o zawarciu umowy przez telefon jest skuteczne, jeżeli również

zostało utrwalone na papierze lub innym trwałym nośniku po otrzymaniu potwierdzenia od przedsiębiorcy (art. 20 ust. 2 u.p.k.). Przedsiębiorca ma również obowiązek przekazać konsumentowi potwierdzenie zawarcia umowy na odległość na trwałym nośniku w rozsądnym czasie po jej zawarciu. Musi to nastąpić najpóźniej w chwili dostarczenia rzeczy lub przed rozpoczęciem świadczenia usługi (art. 21 ust. 1 u.p.k.). Należy podkreślić, iż ciężar dowodu spełnienia obowiązków informacyjnych określonych w art. 12 spoczywa na przedsiębiorcy, a nie na konsumentach (art. 24 u.p.k.).

Z uwagi na specyfikę sposobu zawarcia umowy na odległość (brak jednoczesnej obecności stron i przy wykorzystaniu środka porozumiewania się na odległość), który niesie dla konsumenta pewne ryzyko oraz celem zapewnienia równowagi pomiędzy silniejszym uczestnikiem rynku, jakim jest przedsiębiorca, a konsumentem, u.p.k. wyposaża tego ostatniego w prawo odstąpienia od tak zawartej umowy bez podawania przyczyn i ponoszenia kosztów (art. 27 u.p.k.). Zgodnie z art. 28 u.p.k. konsument może odstąpić od umowy w terminie 14 dni licząc od dnia objęcia rzeczy będącej przedmiotem umowy w posiadanie, a w przypadku umów np. o świadczenie usług od dnia zawarcia takiej umowy. Przy czym, jeżeli przedsiębiorca przed zawarciem umowy na odległość nie poinformował konsumenta o prawie odstąpienia od umowy, konsument może skorzystać z tego uprawnienia w terminie 12 miesięcy licząc od dnia zawarcia umowy albo objęcia rzeczy w posiadanie (art. 29 ust. 1 u.p.k.). Jeżeli jednak przedsiębiorca poinformował konsumenta o przedmiotowym uprawnieniu, konsument ma na jego realizację 14 dni licząc od dnia, w którym taką informację otrzymał (art. 29 ust. 2 u.p.k.). W przypadku skorzystania przez konsumenta z prawa odstąpienia od umowy zawartej na odległość, umowa taka uważana jest za niezawartą (art. 31 u.p.k.), a strony powinny dokonać wzajemnego rozliczenia (art. 32 - 36 u.p.k.).

Mając na uwadze maksymalny charakter przepisów dyrektywy w sprawie praw konsumentów, należy wskazać, iż wprowadzenie proponowanych w pkt 1.-3. petycji zmian do u.p.k. prowadziłoby do wadliwej implementacji tej dyrektywy. Opinię taką potwierdza również Ministerstwo Sprawiedliwości - organ odpowiedzialny za transpozycję przedmiotowej dyrektywy do polskiego porządku prawnego.

Odnosząc się do postulatu zawartego w pkt 4. petycji, uprzejmie wyjaśniam, iż z uwagi na fakt, że dotyczy on określenia właściwości sądu powszechnego będącej przedmiotem regulacji ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 1822 z późn. zm.), pozostającej we właściwości Ministerstwa Sprawiedliwości, UOKiK zwrócił się do Ministerstwa o przedstawienie stanowiska w tym zakresie. W swoim stanowisku Ministerstwo Sprawiedliwości wskazało, co następuje - *Odnosząc się do zawartej w punkcie 4 propozycji obowiązku rozpoznawania spraw konsumenckich wyłącznie przez sąd właściwy ze względu na miejsce zamieszkania konsumenta, należy wskazać, iż przez właściwość sądu w postępowaniu cywilnym należy rozumieć zakres kompetencji sądu do rozpoznania i rozstrzygania spraw oraz dokonywania czynności w sądowym postępowaniu cywilnym. Właściwość miejscowa oznacza rozgraniczenie kompetencji pomiędzy sądami tego samego rzędu ze względu na terytorialny zakres ich jurysdykcji. Przepisy procedury cywilnej wyróżniają trzy rodzaje właściwości miejscowej tj. właściwość ogólną, przemienną i wyłączną. Ogólna właściwość miejscowa wynika z zasady, zgodnie z którą powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania [art. 27 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822 z późn. zm.) - zwanej dalej „k.p.c.”]. Właściwość miejscowa przemienna polega na tym, że w pewnych rodzajach spraw powództwo może zostać wytoczone według uznania powoda bądź przed sąd właściwości ogólnej, bądź przed inny sąd wskazany w ustawie (art. 31 k.p.c.).* *Możliwość wyboru sądu jest istotnym udogodnieniem dla obywateli w zakresie ułatwienia*

dostępu do sądu. Jest również przejawem zasady ekonomii procesowej¹. Ustawodawca wprowadzając tę możliwość kierował się charakterem dochodzonego roszczenia lub określonym związkiem przedmiotu sprawy z okręgiem innego sądu niż sąd właściwości ogólnej. Właściwość miejscowa przemienne stwarza dla strony powodowej udogodnienie polegające na tym, że może ona według własnego uznania wybrać sąd miejscowo właściwy spośród dwóch lub więcej sądów właściwych². Z kolei właściwość miejscowa wyłączna przewiduje ustawowe oznaczenie sądu jedynie właściwego do rozpoznania danej sprawy. Określenie sądu właściwego w ramach właściwości miejscowej wyłącznej wyklucza stosowanie przy danej kategorii spraw regulacji normujących właściwość miejscową ogólną i przemienne. Ratio legis wprowadzenia sądowej właściwości wyłącznej sprowadza się do uznania przez ustawodawcę, że w pewnych wyjątkowych przypadkach, ze względu na ścisły związek sprawy z okręgiem danego sądu, sąd ten będzie wyłącznie właściwy do jej rozpoznania. Miejscowa właściwość wyłączna sądu obejmuje powództwo o własność lub o inne prawa rzeczowe na nieruchomości oraz o posiadanie nieruchomości (art. 38 k.p.c.), powództwo z tytułu dziedziczenia, zachowku, zapisu, polecenia oraz innych rozrządzeń testamentowych (art. 39 k.p.c.), powództwo ze stosunku członkostwa spółdzielni, spółki lub stowarzyszenia (art. 40 k.p.c.), powództwo ze stosunku małżeństwa (art. 41 k.p.c.), a także powództwo ze stosunku między rodzicami a dziećmi oraz między przysposabiającym a przysposobionym (art. 42 k.p.c.).

Uwzględniając specyfikę regulacji w zakresie właściwości wyłącznej sądu (ścisły związek danej sprawy z określonym sądem), nie wydaje się celowe wprowadzenie dodatkowej kategorii spraw - powództwa wynikające z umów konsumenckich, która będzie objęta właściwością wyłączną. Należy nadmienić, że przyjęcie w procedurze cywilnej zasady, zgodnie z którą sądem wyłącznie właściwym do rozpoznania sprawy będzie sąd miejsca zamieszkania dłużnika, może być niekorzystne w stosunku do konsumentów, gdyż uniemożliwi im wybór sądu w ramach właściwości przemiennej.

De lege lata, w przypadku sporu konsumenta z przedsiębiorcą wynikłego na tle stosunków kontraktowych, konsument, uwzględniając regulacje dotyczące sądowej właściwości miejscowej przemiennej, ma prawo wyboru, czy skierować sprawę do sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę przedsiębiorcy, czy miejsce wykonania umowy (zob. art. 27 oraz 30 w zw. z art. 34 k.p.c.). Powyższe uprawnienie jest szczególnie istotne w sytuacji zawarcia przez konsumenta umowy poza miejscem swojego zamieszkania oraz na odległość.

Należy dodatkowo podkreślić, że w obrocie prawnym z udziałem konsumentów nie jest dopuszczalne narzucenie przez przedsiębiorcę we wzorcu umownym właściwości sądu, który wedle ustawy nie jest właściwy miejscowo. Takie zastrzeżenie kontraktowe stanowi niedozwolone postanowienie umowne o jakim mowa w art. 385³ pkt 23 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2017 r. poz. 459) i nie jest w stosunku do konsumenta wiążące.

Ministerstwo Sprawiedliwości w podsumowaniu swojego stanowiska podniosło, że brak jest dostatecznego uzasadnienia do wszczęcia prac legislacyjnych w kierunku postulowanym w pkt 4. petycji.

Niezależnie od powyższego uprzejmie wyjaśniam, że w ostatnim czasie Prezes UOKiK wystąpił z postulatem utworzenia tzw. „sądownictwa konsumenckiego”. Kwestie związane z tym tematem będą przedmiotem dalszych analiz i dyskusji, również w gronie międzyresortowym.

¹ Zob. Agnieszka Góra-Błaszczkowska (red. w.), *Komentarz do art. 31 Kodeksu postępowania cywilnego*, System Informacji Prawnej Legalis”

² Por. T. Wisniewski (red.), J. Klimkowicz (w), *Komentarz do art. 31 Kodeksu postępowania cywilnego*, System Informacji Prawnej „LexOmega”

Mając na uwadze postulat wskazany w pkt 5. petycji uprzejmie informuję, iż UOKiK prowadził lub nadal prowadzi wobec wskazanych w Pana petycji podmiotów działania zgodnie z przysługującymi mu kompetencjami ustawowymi. Wśród nich jest 6 postępowań wyjaśniających mających na celu ustalenie, czy doszło do stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, 3 postępowania w sprawie stosowania przedmiotowych praktyk oraz 2 decyzje stwierdzające stosowanie praktyk i nakazujące zaniechanie ich stosowania wraz z nałożeniem kary finansowej (ws. PGT S.A. - działająca pod nazwą handlową: Telefonía Polska Razem - decyzja z dnia 20 grudnia 2016 r., NR RPZ 10/2016 - kara 1 973 012 zł; ws. Polski Prąd i Gaz Sp. z o.o. - dawniej: Polska Energetyka Pro Sp. z o.o. - decyzja z dnia 30 grudnia 2016 r. Nr DDK-25/2016 - kara 10 253 328 zł). W związku ze złożeniem przez spółki odwołania od przedmiotowych decyzji Prezesa UOKiK sprawy zostały przekazane do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Ponadto Prezes UOKiK wdraża działania edukacyjne oraz informacyjne, polegające na umieszczeniu na stronie internetowej Urzędu - www.uokik.gov.pl - informacji o podjęciu czynności wobec konkretnego przedsiębiorcy, którego działanie może stanowić praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów lub ostrzeżeń konsumenckich. Prezes UOKiK może wydać ostrzeżenie konsumenckie, jeżeli z zebranych w postępowaniu w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów informacji wynika szczególnie uzasadnione podejrzenie stosowania przez konkretnego przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, która może spowodować znaczne straty lub niekorzystne skutki dla szerokiego kręgu konsumentów. W ostrzeżeniu konsumenckim Prezes UOKiK informuje o kwestionowanym zachowaniu przedsiębiorcy oraz jego prawdopodobnych skutkach dla szerokiego kręgu konsumentów.

Prezes UOKiK wydał ostrzeżenia wobec 2 podmiotów, o których Pan wspomina w petycji: w dniu 7 marca 2016 r. wobec spółki PGT S.A. („Telefonia Polska razem”) oraz w dniu 18 kwietnia 2017 r. wobec spółki Telekomunikacja Cyfrowa Sp. z o.o. W treści ostrzeżeń przedstawiono sposób działania spółek na rynku oraz związane z tym zagrożenia dla konsumentów. Informacje te zostały następnie szeroko rozpropagowane w mediach.

Z poważaniem
Janek Proch